

jeriranega vokala, le na b jo je še ohranil (pozabiti — pozabljivec), pa tudi drugje ni je čisto zgubil, kajti tam, kjer je Svetec domá, pravijo: Sveščeva Marijana, Sveščev Luka.

Če se izpeljuje pri glagolih IV. vrste iz I. participa, mora se tudi pri drugih, in zev (hiatus) zapira v ne I, toraj: bravec, pisavec, svetovavec, pevec, medlevec, — če ni zeva, brez v, — godec.

Kaj pa? ali bomo II. particip zavrgli? Nak, tega ne; imamo samostavnike, ki so izpeljani iz njega. Na primer: človek, ki je pogorel, je pogorelec; človek, ko je umrl, je mrlič; kogar rado zebe, pravimo mu zmrzlinec; kedar žito pozebe, pravijo: pozeblina je žito vzela; zmrzel krompir, repa je — zmrzlina itd.

Kedaj je obraziti samostavnike iz tega ali unega participa, to more in mora določiti pomen glagolov.

Staroslov. je rabila I. part. v stavkih, kjer sta dva djavna glagola, in eno djanje se priloži drugemu tako, da nastopi drugo, ko je dovršeno prvo — prvi glagol se spremeni v priložaj (participialna konstrukcija); kot Matth. II. Togda Irod otaj prizvav vlhvi ispita ot nih vreme zavlszeze se zvezdi (7). Oni že poslusavše cesarja idoše (9). Videvše že zvezdo ozradovaše se rodostijo velikojo zelo (10).

Tako nam je izpeljevati tudi samostavnike iz I. participa, kedar je glagol djaven (activ), da namreč oseba sama kaj počenja, delo večkrat opravlja ter od večkratnega opravila svoje ime dobí — djanje se je — in bo godilo v dotičnih okoliščinah (aoristus gnomicus). — Iz participa II. pa se izpeljujejo samostavniki, če se naznanja stanje osebe, če oseba (stvar) sama po sebi ne vzrokuje djanja (sploh pri glagolih neprehojivnih — verba neutra) in pa imena za stvari, ki služijo v pomoč, kot orodje za djanje izraženo po glagolu, ali kot priložnost za djanje izraženo po glagolu, ali nasledek glagola i. dr. — Vzemimo si v pregled nekaj takih besedi:

I.	II.
požigavec	pogorelec
morivec	mrlič
terica	trlica
predica	preslica
plevica	pralca
prebivavec	prebivališče
kadivec	kadilnica (kadilo)
gasivec	gasilnica
strelec	strelišče
čitavec	čitalnica (čitalničar)
begavec (Militärflüchtling)	begališče (Zufluchtsort)
prosivec (prosec - štajar)	stekališče (imajo fantje pod lipo-conventus)
	gnilec
	vrelec
	zavrelca (pokvarjeno vino)
	ogorelec, gebräunter Mensch
	gostilnica
	sušilnica
	steklina
	učilnica

Čisto tako po pomenu so obražene one besede, ki nam jih je podal Čigale iz staroslov., kar nas tem bolj vtrjuje v naši misli, namreč:

I.	II.
pitavec	kadilnik
pištodavec (pičedajavec, rednik)	ležalnica

Iz tega v kratkem rečenega je razvidno, da slovensčina obrazuje svoje glagolne samostavnike iz participa in ne iz debla (dojenec, Pogorelec), in pa,

da pri tistih, kateri so izpeljani iz I. participa, pisati moramo v (ne I), kjer imajo zev. — Pa tudi ko bi jih izpeljevali iz debla, ne bi smeli pisati I; zev zapirata samo j in v (dati — daati — dajati, davati). — Prvi particip smo zgubili v domači govorici iz stavkov do malega, zakaj bi ga še iz samostavnikov pahali!

V razloženem pomenu je pisati tudi „Rodivnik“ (ne rodilnik). Stari gramatikarji so mu dali ime „Genitivus“, ker so učili, da se izpeljujejo iz njega vsi drugi skloni; in res govorili so prav, če tudi niso prav mislili, zakaj skloni se obrazijo po deblu, ta pa se prikaže ravno v genitivu (σῶμα σώματος; onus-oner-is; mati - matere, kolo - kolesa) in tako je dobil djaven pomen.

P. Ladislav.

Vprašanje zastran besede „šent“.

Ali se ne bi môgla odpraviti iz slovenščine pokvarjena beseda „šent“, ki se rabi pri krajnih imenih, na priliko „šent Pavel, šent Andrež“; ali ne bi bila pisava „sankt“ ali „svet“ bolj pripravna in prilična? Res je, da so tudi Francozi latinski „sanctus“ spremenili v „sént“ (saint); ali ker ta beseda nima nikakoršnega družega pomena pri njih nego „sanktus“, bi si nobena živa duša kaj tako nasprotnega ne domišljevala pri tem, kakor se pri nas, zlasti na Gorenškem, obče nahaja: „Ti šent ti“ ali „šentana...“

Spominja me ta pokveka mojega rajnega hranodajavca v Ljubljani, ki iz gole ljubavi do svoje soproge ni imel slajšega imena za-njo, nego „šentana baba.“ Sedši nekega dne na stol, zgrudil se je kmalu potem ter padel na tla — mrtvud ga je bil udaril na jezik. Bil je sicer krotek in dobrosrčen možiček, in po taki osodi tudi srčnega milovanja vreden; nismo se vendar mogli mi fantiči smeha in krohotanja zdržati, ko je po svoji navadi preljudbo ženo na pomoč klical: „Šentana baba, po-po-ma-gaj mi no go-go-vo-ri-ti“, svojemu vnuku pa velel: „Maškel (Maksel), prinesi mi drug š-kov (stol), da se spet ne pre-ku-kucnem po tleh“, — kajti prvi ljubeznjivi besedici „šentana baba“ ste mu še zmirom gladko tekli po jeziku.

Po vsem tem prosim odgovora na gori stavljeno vprašanje.

H. V.

Slovensko slovstvo.

„Mazeppa“ J. Koseskega.

Časnik „Grazer Volksbl.“ piše o tem najnovejšem delu Koseskovem tako-le:

Po blizo 20letnem prestanku razglasil je Nestor slovenskih pesnikov — Koseski — nov sad mojsterskega svojega prevodnega talenta, namreč Byronovega „Mazeppa“, ki so ga nam „Novice“ v lični dokladi prinesle. Strah, ki ga izvrstni naš pesnik v predgovoru razodeva, da je zaostal za duhom jezika slovenskega, kakor se dandanes čez 20 let piše, pokaže se bralcu, ako le nekatere vrstice prečita, le kot velika ponižnost pesnikova, kajti Koseski ne stoji samo na vrhunci sedanjega jezikovega razvitka, marveč v ličnosti (eleganciji) jezika, kakor v dovršenosti izrazov in v lahki in gladki besedi prekosí najbolje sedanje pesnike slovenske. Mazeppi njegovi ne vidi se skor, da je prevod; kaže se kot izvirno delo. Mojsterski ta prevod nas živo spominja Prešernovega prevoda Bürgerjeve „Leonore“, ki je res tako izvrsten, da človek ne vé, kaj je bolje: ali original ali prevod. Slovensko slovstvo, ki tako veselo napreduje, je s Koseskovim „Mazeppo“ res prejelo delo, ki se na vsako stran odlikuje memo obilih onih fabrikatov, ki pridejo

pa zginejo in katerih je dandanes na književnem trgu vseh omikanih narodov cele kupe.

Ozir po svetu.

Nov del svetá je našel amerikansk ribič, ki je peljal se po morji kitov ali morskih somov (Wallfisch) lovit. Prišel je do 73° 30' severnega tečajnika (Nordpol); kar zagleda tū zemljo brez snegá, obrašeno z mnogimi rastlinami, in vidi ljudi; kakor v prarih se dvigujejo goré v njej. Imenoval je novi svet „Wrangelovo zemljo.“ Gotovo je, da se ali veliki otoki ali pa obširna suha zemlja iz Grenlandije vlečejo noter do severne Sibirije.

Zabavno berilo.

Ženitnina.

Črtice iz življenja, poslovenil po hrvaščini J. Levičnik.

Potujoč pred dvema letoma po rodovitnem oddelku zemlje banaške sem se živo spominjal nekega posestnika, stanujočega v oni okolici, ki mi je bil dobro znan od prejšnjih let, in to iz glavnega mesta Z—, kamor je svoje dni pogostoma dohajal v lastnih in tudi občinskih opravkih. Srce se mi je razgrela o spominu na prijateljstvo; toraj sklenem, pohoditi dobrega znanca, kakor sem mu bil obljubil.

Naznanivši kočijažu svoj namen kreneva jo v dobri četrtniki ure v stran od glavne ceste; v treh urah pa je stal voziček moj že pred lepim gradom premožnega posestnika. Ni ga bilo domá, pa rekli so mi, da se po vrne do južine. Med tem šetam okoli grada in po lepem in vkusno vredjenem perivoju. Grajščina je bila velika; vse v njej in krog nje lepo in izgledno, kakor se nahaja le pri umnih in premožnih gospodarjih. Al dozdevalo se mi je vendar le, da je v tem krasnem domovji vse nekako tiho in mrtvo, akoravno sem si predstavljal po živahni naravi in značaju svojega znanca, da bi moralo biti pri njem in okrog njega vse veselo in kratkočasno. Okoli poldne pridrči po ravnem polji lahki voziček, ki pripelje v grajsko dvorišče mojega milega prijatelja. Veselo mu hitim naproti, — tudi on, spoznavši me, skoči radosten z voza, ter pozdravlja me srčno z večkrat zapored ponovljenim „dobro došel!“

Al kakošnega sem najdel znanca! — Ni bil to več oni poprejšnji veseljak, kteremu je vedno sijala iz oči radost ter mu bila vsaka beseda dobrovoljna šala. Ni ne bil več tisti, krog kterega se je mladi svet najrajše družil, in ki je, prišedši v mesto, iskal le živahne naše tovaršije. Najdel sem ga sedaj v lice bledega in prepadlega; otožnost se mu je brala v vsej obnaši, — komaj sem ga zopet spoznal.

„Za Boga! dragi gospod“ — rečem mu, segajoč mu v osuhlo desnico — „kako ste se mi spremenili v malo letih! Gotovo ste bolehal? Ali se Vam je morda kaka druga nesreča pripetila?“

„Nikarte me sedaj izpraševati o tem, srčni prijatelj“ — ustavi on moja vprašanja, in siloma nasmehljaje se — „vsaj pred južino mi ne kalite redkega veselja, da se zopet enkrat vidiva. Pred vsem pa vi meni povejte, kako in kaj je pri vas, kaj počnejo mi prijatelji, tako dolgo ne videni? — a po južini hočem vam pripovedovati o sebi“ — dodá s potemnelim licem zopet grajščak, kakor da bi ga trpinčili britki spomini.

Med obedom razgovarjala sva se o domačih rečéh, spominjajoča se vseh zgod in nezgod pretekle viharne dôbe domačega našega razvitka. Spomini le-ti razgnali so zopet nekako temne oblake raz čelo grajščakovo; —

jaz pa, akoravno so mi bili prijetni najini razgovori, sem vendar nepotrpežljivo čakal zvrševanja južine, da bi poprej poizvedel vzrok tolike spremembe svojega nekdanj tako veselega prijatelja. Poslednjič vstaneva od mize, greva v stransko sobo, sedeva na divan ter zapalivša vkusne smodke pijevo črno kavo. — Po kratkem zamišljenju prične mili znanec, kakor sledí:

„Vi prijatelj, ste radovedni slišati, kaj se je zgodilo z mano, ker sem se, kakor ste rekli, ves nekako spremenil, kar sva se zadnjikrat videla v Z—. Naj vam, predragi moj, odkritosrčno povem vse; saj se bo za trenutek ohladila rana moji duši. Poznali ste me človeka veselega; društveno in javno življenje dolgo mi je nadomestovalo srečo lastnega družinskega življenja. V mladosti nisem si našel družice po svojem smislu, in tako sem neoženjen izvršil štirideset in neko liko več let. Ko pa so nastali bolj resnobni časi, ko so razšli se prijatelji križem po svetu in so prestale tako kratkočasne zabave, stal sem samec na svojem dvoru, ter spoznaval čedalje bolj resnico besedi, da ni dobro človeku samemu biti. Oni čas pride v našo okolico — o da bi je pač nikoli ne bilo! — ptuja devojka, ktera je, akoravno nehoté, vgonobila za vselej mir mojega srca. Al ne le to; celó sama sebi si je porahljala posteljo v prezgodnem tèmnem grobu. — Slušajte dalje: Omenjena deklica je prišla ko sirota po smrti svojega očeta, bivšega uradnika v nekem oddaljenem mestu, v našo okolico, iskaje zavetja pri svoji sorodkinji, stari vdovi M., ki mi je bila najbližnja grajska sosedá. Sprejeta od tete kakor lastna hčerka, se ponižna deklica hitro vdomači v kraji svojega novega domovja. Marljivo oskrbovaje malo gospodarstvo namesti oslabele tetike svoje je kmalu pozabila svoje sirotšine o neutrudeni delavnosti, ter procvetela zdajci ko krasna rožica, razprostrajoča krog sebe miris sladke nedolžnosti in blage domovitosti. Kakor dober hišen prijatelj in svetnik stare gopé v vseh važniših opravilih sem pogostoma obiskoval njen gradič, kteri se mi je, kar se je v njem vdomačila mlada devojka, hipoma tako primilil, da nisem ga mogel zgrešiti dneva, da ne bi bil ondi. Vedite namreč, da doslej nisem bil še nikoli navezal srca na kako ženo. Zdaj pa sem vsak dan živejše čutil željo, da bi ljubki ta cvet sreče domače presadil na vrtec svoj. Nadjal sem se temveč srečnega pospeha, ker tudi od strani vrle device nisem ničesa zapazil, kar bi bilo utegnilo nasprotovati izpolnjenju iskrenih mojih želj. Deklica sicer ni bila to, kar dandanes svet imenuje „lepotica“; al bila je milega, krotkega in blagega čutja; sirota sicer brez premoženja, pa lepo odreja — v vsem uzor poštene device. Čeravno je bila dovršila že dvajseto leto, vendar jej dozda še nobena strast ni skalila čiste in mirne duše. Gotovo je po bistroumnosti ženskemu spólu prirojeni zapazila tudi ona moje čutje do sebe, vendar mi zastran tega ni kratila svoje udanosti; rada se je z menoj pomenkovala in kratkočasila, ter dala mi spoznati, da se razumete najini srci. Vse to, mislil sem si, bode prav lahko poravnalo razliko najine starosti, in iz dna srca sem hvalil najvišjo Previdnost, ki me je v zreli dôbi starosti moje osrečila sè sladkimi čuti, kterih se nisem nikdar več nadjal. — Tudi stara gopá, teta devičina, kazala je v vsi svoji obnaši, da iz srca želi zavezo mojo z Milico in po takem sreče njene. Ravno sem se bil odločil, zaprositi si deklico v zakon, kar nenadnani slučaj prepreči in prekriža mi vse namere moje, ter razruši blago osnovo srečne prihodnosti moje popolnoma in — za vselej.

(Dalje prihodnjič.)